

Nr 9.

Utlåtande i anledning av väckt motion om sänkning i vissa fall av den i lagen om folkpensionering föreskrivna pensionsåldern.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 316, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Jansson* i Örebro *m. fl.* hemställt, att »riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt förslag till sådan ändring i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering att en sänkning av pensionsåldern till 62 år fastställes för de arbetargrupper, som innefattas i lag den 29 juni 1946 om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete samt dessutom samtliga de arbetare som i sitt arbete utsätts för silikosfara».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Vid 1946 års riksdag antogs efter förslag av Kungl. Maj:t nu gällande lag om folkpensionering. Denna lag, *lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering*, trädde i kraft den 1 januari 1948. Följande bestämmelser i lagen äro här av intresse.

Enligt 3 § tillkommer rätt till folkpension i form av ålderspension den som fyllt 67 år. För tid före fyllda 67 år utgår folkpension i form av invalidpension till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. I 4 § stadgas, att allmän ålderspension utgår till envar som är berättigad till ålderspension. Allmän ålderspension utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru utgår hustrutillägg, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor. Till envar som är berättigad till invalidpension utgår grundpension med 200 kronor om året. Jämte grundpension utgår i allmänhet tilläggspension med 600 kronor om året till gift pensionsberättigad och 800 kronor om året till ogift pensionsberättigad. I 5 § stadgas, att folkpension å vissa orter förhöjes med bostadstillägg på sätt i paragrafen närmare anges. Enligt 7 § minskas tilläggspension och bostadstillägg med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad 300 kronor och för annan pensionsberättigad 400 kronor.

Enligt den allmänna semesterlagen, *lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester* (ändrad genom lag den 29 juni 1946), äger arbetstagare på grund av det arbete, som han under ett kalenderår (kvalifikationsår) utfört för arbetsgivarens räkning, rätt att av denne erhålla semester. Semester utgår med en dag för varje kalendermånad av kvalifikationsåret, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst sexton dagar, och med ytterligare en halv dag för varje sådan månad, därest arbetstagaren vid månadens ingång ej fyllt aderton år. Dessutom skall förlängd semester utgå till vissa arbetstagare enligt bestämmelser i en särskild lag, *lagen den 29 juni 1946 (nr 337) om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete*. 1 § i sistnämnda lag, vilken paragraf innehåller en uppräknig av de slag av arbeten, i fråga om vilka lagen är tillämplig, har följande lydelse:

Semester, vartill rätt förvärvats enligt lagen om semester, skall i den omfattning som i denna lag sägs utgå med ett förhöjt antal semesterdagar, därest arbetstagaren under kvalifikationsåret utfört

- 1) arbete under jord i gruva eller stenbrott,
- 2) gruvarbete ovan jord i Norrbottens län,
- 3) arbete, förlagt så att minst fyra timmar av arbetstiden för dygn infallit mellan klockan 22 och klockan 6,
- 4) arbete, däri arbetstagaren under minst fyra timmar av arbetstiden för dygn sysselsatts i mörkrum, eller
- 5) arbete, däri arbetstagaren utsatts för röntgenstrålning eller strålning från radioaktivt ämne.

I 2 § lagen om förlängd semester stadgas, att för varje kalendermånad av kvalifikationsåret, under vilken arbetstagare för arbetsgivarens räkning å minst sexton dagar utfört i lagen avsett arbete, utgår semestern med en och en halv dag om arbetet är sådant, som omförmäles i 1 § under 1—4), samt med tre dagar om arbetet är sådant, som omförmäles i 1 § under 5).

Socialvårdskommittén avlämnade i november 1945 ett betänkande med förslag till ny lag om folkpensionering (SOU 1945: 46). Detta betänkande har legat till grund för det av Kungl. Maj:t till 1946 års riksdag framlagda förslaget i ämnet.

Beträffande frågan om pensionsåldern anförde socialvårdskommittén i betänkandet bland annat följande:

Den ålder, som fastställes för rätt till ålderdomspension, är uppenbarligen utomordentligt betydelsefull såväl för folkpensioneringens effektivitet som ur kostnadssynpunkt. Vid åtskilliga tillfällen ha yrkanden framställts om sänkning av pensionsåldern generellt eller beträffande vissa kategorier. Det torde enligt kommitténs mening icke kunna förnekas, att en pensionsålder av 67 år ligger ganska högt åtminstone beträffande vissa befolkningskate-

gorier. I vissa andra länder är den dock högre, såsom t. ex. i Norge där den är fastställd till 70 år. — — — — —

Kommittén har undersökt möjligheterna att sänka pensionsåldern dels generellt och dels för vissa grupper. — — — — —

I vissa yrken måste de anställda lämna sin anställning redan vid 60 å 65 års ålder på grund av de stora fordringar å kroppskrafter och uthållighet, som arbetet inom yrket ställer. I många fall äro de anställda, då de ha slutat sitt arbete, utslitna. I andra fall åter äro de väl i stånd att utföra arbete av annat slag, under förutsättning att sådant finnes tillgängligt. En generell nedsättning av pensionsåldern med avseende å vissa yrken kan därför icke förordas av kommittén, särskilt som en sådan anordning skulle medföra behov av invecklade lagbestämmelser. Kommittén anser att ganska mycket i förevarande avseende kan vinnas genom utnyttjande av förefintliga möjligheter av att på frivillighetens väg ordna de anställdas pensionsfråga för tiden mellan den faktiska pensionsåldern och den tidpunkt då rätt till ålderspension från folkpensioneringen inträder. Det samband mellan invaliditets- och ålderdomsförsäkring, som förefinnes inom den svenska folkpensioneringen, kan även i viss mån undanröja de olägenheter, som enligt vad nu sagts äro förknippade med den, enligt det föreliggande förslaget, fortfarande höga pensionsåldern.

Förslaget till ny lag om folkpensionering förelades 1946 års riksdag genom propositionen nr 220. I propositionen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, beträffande pensionsåldern följande:

Bibehålles anknytningen av invalidpensioneringen till ålderspensioneringen, kan man hålla pensionsåldern relativt hög utan att fördenskull pensioneringens effektivitet nämnvärt minskas. Socialvårdskommittén har föreslagit, att pensionsåldern bibehålles vid den nuvarande åldersgränsen 67 år. Utan tvivel vore det önskvärt, att en sänkning av denna åldersgräns, generellt eller för vissa kategorier, kunde genomföras. Av kommitténs utredningar framgår, att en allmän sänkning av pensionsåldern blir mycket kostsam. Hänsyn måste också tagas till det förhållandet, att såsom en följd av befolkningsutvecklingen antalet åldringar kommer att stiga mycket snabbt under de närmaste årtiondena, medan befolkningen i den arbetsföra åldern tenderar att stagnera. Av statsfinansiella skäl synes det därför knappast lämpligt att för närvarande sänka pensionsåldern. Icke heller kan jag tillstyrka att, såsom måhända i och för sig vore motiverat, en lägre pensionsålder fastställes för kvinnor än för män. Därest man, på sätt kommittén föreslagit, inför särskilda hustrutillägg och änkepensioner, tillgodoses emellertid inom folkpensioneringens ram de kategorier av kvinnor, beträffande vilka den höga pensionsåldern varit särskilt otillfredsställande. Kommittén har till övervägande upptagit jämväl frågan om fastställande av en lägre pensionsålder för anställda inom vissa yrken. Svårigheterna att genomföra en dylik differentiering äro dock så stora, att tanken därpå måste avvisas. I många av de fall det här gäller torde för övrigt invalidpensionering kunna komma i fråga för tiden till dess ålderspension kan erhållas.

Utskottet. Enligt 1935 års lag om folkpensionering, som upphörde att gälla med 1947 års utgång, var pensionsåldern 67 år. Vid tillkomsten av 1946 års lag om folkpensionering övervägdes en sänkning av pensionsåldern. En allmän sänkning av pensionsåldern, som skulle bli mycket kostsam, ansågs emellertid av statsfinansiella skäl icke lämplig. De ekonomiska betänkligheterna göra sig givetvis icke gällande med samma styrka, då det är fråga allenast om sänkning av pensionsåldern för anställda inom vissa yrken. Även frågan om fastställande av lägre pensionsålder för anställda inom vissa yrken var emellertid föremål för överväganden vid tillkomsten av nu gällande folkpensioneringslag. En sådan differentiering av pensionsåldern ansågs dock icke möjlig att genomföra.

I vissa yrken måste arbetstagare lämna sin anställning innan de uppnått 67 års ålder på grund av de fordringar som arbetet inom yrket ställer på kroppskrafter och uthållighet. En lägre pensionsålder än 67 år skulle för dessa arbetstagare vara befogad. Svårigheterna att beträffande folkpensionerna fastställa en lägre pensionsålder för anställda inom vissa yrken äro emellertid så betydande, att utskottet icke anser sig kunna förorda en dylik differentiering. Det torde vara praktiskt taget omöjligt att genomföra en differentiering av folkpensionsåldern som kan tillgodose rimliga anspråk på rättvisa. Motionärerna framhålla, att eftersom en differentiering av semesterns längd kunnat genomföras borde det också vara möjligt att åstadkomma en differentiering av pensionsåldern. Denna jämförelse mellan semester och folkpension är emellertid icke hållbar.

Frågan om pensionering för anställda och andra från den tidpunkt, då de kunna beräknas komma att av åldersskäl lämna sitt arbete, till dess att de uppnå 67 års ålder eller bli berättigade till invalidpension bör enligt utskottets mening i första hand lösas på frivillighetens väg. Möjligheter härtill finnas bland annat genom frivillig pensionsförsäkring hos pensionsstyrelsen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1948.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck*, Forslund, Hage*, Björkman, Nils Elowsson, fröken Andersson och herr Hallagård;

från andra kammaren: herrar Hagård, Hellbacken, Johnsson i Kastanjegården, Holm, Hedlund i Rådom, Andersson i Eskilstuna, Lundberg och Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.